

PCSN I

PEFC Standaard Nederland – Bomen Buiten het Bos

Versie 2 pefc.nl info@pefc.nl

Documentnaam: PEFC Standaard Nederland
Document titel: PCSN I
Datum van uitgifte: 22-10-2021
Volgende periodieke beoordeling: 26-10-2025
Ingangsdatum: 05-11-2021
Transitieperiode tot: 01-01-2024

Inhoud

Inleiding.....	5
1. Bereik van de standaard.....	6
2. Normatieve verwijzingen.....	6
3. Definities.....	7
4. Context en reikwijdte van de standaard.....	9
5. Leiderschap en communicatie.....	10
6. Planning en regelgeving.....	11
7. Uitvoering.....	13
8. Evaluatie.....	21
9. Verbetering.....	23
Bijlage 1 Beheerplan.....	24
Bijlage 2 Interpretatie voor Bomen Buiten het Bos (BBB).....	26
Bijlage 3 Afkortingen.....	28

Voorwoord

PEFC (Programme for the Endorsement of Forest Certification schemes) is een wereldwijd erkend systeem voor certificering van duurzaam bosbeheer. PEFC levert hiermee een wezenlijke bijdrage aan het realiseren van duurzaam bosbeheer.

Voor u ligt de tweede versie van de PEFC Standaard Nederland¹. Deze standaard is opgesteld door het Landelijk PEFC Forum, waarin een veelheid van stakeholders, betrokken bij het Nederlandse bos, is vertegenwoordigd.

De eerste versie van de PEFC Standaard Nederland dateerde uit 2011. In 2018 kwam de nieuwe internationale PEFC Benchmark standaard, PEFC ST 1003:2018, uit en dat was tevens de formele reden om ook de Nederlandse standaard te herzien. Bij de herziening kon ook ingespeeld worden op recente ontwikkelingen.

De PEFC Standaard Nederland is een compact document en sluit goed aan op de praktijk van het Nederlandse bosbeheer. Naast het vanzelfsprekend hanteren van de Nederlandse wet- en regelgeving, gaat deze standaard primair uit van het vertrouwen in de duurzame aanpak van de boseigenaar. Het is daarbij de gedachte dat het niet nuttig en evenmin wenselijk is om ieder aspect van bosbeheer altijd en continue te willen kwantificeren. Duurzaam bosbeheer is een aanpak die zich slechts gedeeltelijk in getallen laat vatten, maar zich vooral uit in de houding van de boseigenaar.

De nieuwe standaard is geherstructureerd zodat deze beter leesbaar is en er zijn criteria toegevoegd op bijvoorbeeld het gebied van ecologisch belangrijke bosgebieden en de koolstof opslagfunctie van het bos. In het bijzonder is er ook aandacht geschonken aan het certificeren van bomen buiten het bos. Daarvoor gelden -op enkele uitzonderingen na- dezelfde criteria. Door deze toevoeging is het nu ook voor bijvoorbeeld gemeenten en agrariërs mogelijk om hun duurzaam boombeheer op een onafhankelijke wijze aantoonbaar te maken.

Wageningen, 26 oktober 2020

INLEIDING

Deze standaard is gebaseerd op de zogenaamde ISO High Level Structuur. Dat betekent dat hoofdstukindeling voor het grootste gedeelte deze structuur volgt. Dikgedrukte woorden in deze standaard zijn definities die terug te vinden zijn in hoofdstuk 3 'definities'. De criteria in hoofdstuk 7 'uitvoering' zijn gebaseerd op de Standaard 1003 'Sustainable Forest Management-Requirements' van PEFC Internationaal. Hoofdstuk 8 en 9 zijn alleen van toepassing voor individuele certificaathouders.

De zes principes voor duurzaam bosbeheer zijn:

1. Behoud en passende verbetering van het bosbestand en zijn bijdrage aan de wereldwijde koolstofkringloop;
2. Behoud van de gezondheid en vitaliteit van het bosecosysteem;
3. Behoud en bevordering van de productieve functies van bossen, zowel voor hout als niet-hout;
4. Behoud, bescherming en passende verbetering van de biodiversiteit in bosecosystemen;
5. Behoud en passende verbetering van de beschermende functies van het bosbeheer, met name bodem en water;
6. Behoud van andere sociaaleconomische functies en omstandigheden.

De Nederlandse Standaard is een uitwerking van deze internationale criteria naar de Nederlandse context waarbij o.a. volgende zaken een belangrijke rol spelen:

- de bevolkingsdichtheid en de daarmee samenhangende recreatieve functie van de bossen,
- de maatschappelijke behoefte aan de ontwikkeling van natuurwaarden en spontane processen
- de uitgangssituatie waarbij de bossen voorkomen op vaak eeuwenlang door de mens verarmde gronden waar nu weer ecosystemen en bodems worden opgebouwd.
- de mate waarin veel zaken al in wet- en regelgeving zijn verankerd.
- De rol van bomen en bos in de huidige klimaatdiscussie

Eigenaren die hun beheer uitvoeren conform deze standaard kunnen deelnemen aan de PEFC-certificering.

Deze standaard is onderdeel van het PEFC NL certificeringsschema voor bosbeheer. Het gehele schema is beschikbaar op pefc.nl.

1. BEREIK VAN DE STANDAARD

Deze standaard is opgesteld voor het beheer van bos en bomen buiten het bos. Plantagebossen zoals gedefinieerd in hoofdstuk drie vallen buiten het bereik van deze standaard.

De standaard kent meerdere gebruikers:

- Boscijgenaren: voor de boscijgenaar bevat de standaard de eisen en richtlijnen die zij moeten hanteren om een PEFC-certificaat voor duurzaam bosbeheer te behalen.
- Eigenaren of beheerders van bomen buiten het bos (BBB) gebieden. Deze standaard bevat speciale eisen en richtlijnen die de BBB eigenaar of beheerder moet hanteren om een PEFC-certificaat te behalen.
- Certificerende instellingen & groepsmanagers: voor certificeerders en groepsmanagers bevat de standaard de eisen waaraan het beheer van een individuele boscijgenaar wordt beoordeeld.

2. NORMATIEVE VERWIJZINGEN

- PEFC ST 1001, *Standard Setting-Requirements*
- PEFC ST 1002, *Group Forest Management Certification-Requirements*
- PEFC ST 1003, *Sustainable Forest Management-Requirements*
- PEFC GD 1007, *Endorsement and Mutual Recognition of National Systems and their Revision*
- PEFC ST 2002, *Chain of Custody of Forest Based Products-Requirements*

3. DEFINITIES

3.1 Betrokken belanghebbende

Een individu of groep van individuen met een gemeenschappelijk belang geraakt door het opereren van de eigenaar/beheerder.

3.2 Bos

Een terrein groter dan 0,5 hectare, bezet met bomen groter dan 5 meter en een kroonbedekking van meer dan 30%, of met bomen die deze grenswaarden kunnen bereiken. Dat is inclusief verse kapvlaktes, bospaden en permanente houtstapelplaatsen. Het betreft geen gebied dat overwegend stedelijk of agrarisch gebruikt is. Boomgaarden en kerstbomen vallen onder agrarisch gebruik.

3.3 Bomen buiten het bos (BBB)

Bomen die buiten **bos**gebieden groeien en meestal gelegen zijn in gebieden met een overwegend agrarisch of stedelijk gebruik. Het gaat hier om kleinere eenheden bos (<0,5 ha), landschappelijke beplantingen, rij- en laanbepantingen en stedelijk groen.

3.4 Niet-bos gebied

Een gebied dan niet voldoet aan de definitie **bos**

3.5 Compensatie

Het areaal dat wordt geoogst geldt als gecompenseerd als een areaal van gelijke grootte wordt herbeplant. Idealiter zal dit binnen het gecertificeerde areaal plaatsvinden, maar anders aantoonbaar daar buiten. De soorten waar mee wordt herbeplant hebben potentieel dezelfde kwaliteit als de geoogste soorten. Het herbeplante gebied dient ook aan de eisen van deze standaard te voldoen.

3.6 Ecologisch belangrijke bosgebieden

Bosgebieden die via wet- en regelgeving een bijzondere status hebben verkregen (Natura2000) en bosreservaten en A-locaties.

3.7 Ecologisch belangrijke niet bosgebieden

Niet-bos gebied die via wet-en regelgeving een bijzondere status heeft verkregen (Natura2000)

3.8 Inheemse boomsoorten

Boomsoorten volgens de Nederlandse rassenlijst bomen.

3.9 Gemengd bos

Een **bos** met een boomsgewijze of groepsgewijze menging van ten minste 20% andere boomsoorten op basis van grondvlak waarin ook diversiteit in leeftijden voorkomt.

3.10 Koolstofopslag

De actuele voorraad koolstof vastgesteld in het bos en de bodem.

3.11 Gecertificeerd areaal

Een **bos** en/of **bomen buiten het bos** gebied waarvan het beheer is gecertificeerd volgens de PEFC standaard Nederland.

3.12 Plantagebos

Een bos met een op regelmatige afstand geplante, gelijkjarige monocultuur zonder ondergroei en als enig doel de productie van hout.

3.13 Beheer systeem

De manier waarop de eigenaar de onderling samenhangende onderdelen van zijn eigendom beheert om zijn doelstellingen te bereiken.

4. CONTEXT EN REIKWIJDTE VAN DE STANDAARD

- 4.1 De eigenaar/beheerder zal de volgende informatie aan producten die uit het **gecertificeerde areaal** komen toevoegen:
- a) Gegevens van de klant
 - b) De naam van de eigenaar/beheerder als de leverancier
 - c) De productidentificatie
 - d) De hoeveelheid van het product
 - e) De datum van de levering
 - f) De claim "100% PEFC gecertificeerd"
 - g) Het certificaatnummer van de eigenaar/beheerder
- 4.2 De eigenaar/beheerder zal:
- a) **Betrokken belanghebbenden** identificeren die relevant zijn voor duurzaam beheer van het areaal (bijvoorbeeld omwonenden en gebruikers); en
 - b) De relevante benodigheden en verwachtingen van deze betrokkenen in kaart brengen
- 4.3 De eigenaar/beheerder moet adequate procedures hebben voor klachten en geschillen gerelateerd aan werkzaamheden met bomen buiten het bos en arbeidsomstandigheden.

5 LEIDERSCHAP EN COMMUNICATIE

- 5.1 De eigenaar/beheerder zal een statement uitbrengen waarin staat:
a) dat de eigenaar/beheerder voldoet aan de standaard voor duurzaam beheer van BBB en andere eisen van het PEFC Certificering Systeem Nederland; en
b) het duurzaam beheer van BBB continue te verbeteren.
- 5.2 Dit statement zal publiekelijk beschikbaar zijn.
- 5.3 De verantwoordelijkheden voor de uitvoering van het duurzaam beheer van BBB zullen duidelijk worden gedefinieerd en toegewezen.
- 5.4 De eigenaar/beheerder communiceert en consulteert met de omgeving en licht de doelen en het beheer toe, de eigenaar/beheerder bespreekt de doelen en het beheerplan zodat deze door alle partijen begrepen worden.
- 5.5 De eigenaar/beheerder zal (financiële) middelen beschikbaar stellen voor het plannen, uitvoeren en continue verbeteren van maatregelen die genomen moeten worden om te voldoen aan deze standaard.

6 PLANNING EN REGELGEVING

6.1 Acties voor het adresseren van risico's en kansen

6.1.1 De eigenaar/beheerder zal risico's en kansen nagaan betreffende de naleving van de eisen in deze standaard voor BBB. Daarbij wordt rekening gehouden met de grootte en schaal van uitvoering in de BBB gebieden.

6.2 Beheerplan

6.2.1 Er dient een beheerplan conform *bijlage 1* te zijn opgesteld.

6.2.2 Er wordt een beheerboekhouding bijgehouden. De beheerboekhouding is een jaarlijks beheerverslag. Deze omvat in elk geval een overzicht van de uitgevoerde werkzaamheden, de gegevens over de hoeveelheid geoogst en verkocht hout en andere bosproducten en eventuele afwijkingen van de planning.

6.2.3 Het beheerplan, of een samenvatting daarvan, dient publiekelijk beschikbaar te zijn. Daarbij mag bedrijfsgevoelige informatie achterwege gelaten worden.

6.3 Nalevingsvereisten

6.3.1 Wettelijke vereisten

6.3.1.1 Wettelijke bepalingen en andere verordeningen waaraan de eigenaar/beheerder op het gebied van bosbeheer, natuurbescherming, eigendomsrecht en gezondheid en veiligheid worden geïdentificeerd en nageleefd.

6.3.1.2 De eigenaar/beheerder zal maatregelen nemen om illegale activiteiten zo goed mogelijk te voorkomen.

6.3.2 Gezondheid, veiligheid en arbeidsomstandigheden

6.3.2.1 Veiligheidsvoorschriften en persoonlijke beschermingsmiddelen worden toegepast c.q. gebruikt conform de Arbocatalogus Hoveniers en Groenvoorziening of gelijkwaardig. De eigenaar/manager zorgt voor het geven van instructies en ziet toe op naleving hiervan door zijn eigen personeel, de vrijwilligers en de particuliere houtkopers.

6.3.2.2 De eigenaar/beheerder hanteert een voor zijn personeel relevante CAO.

6.3.2.3 De eigenaar/beheerder committeert zich aan gelijke kansen, geen discriminatie en geen ongewenste omgangsvormen op de werkvloer. Gender gelijkheid zal worden gepromoot.

6.3.3 Bevoegdheden

6.3.3.1 Alle personeelsleden van de eigenaar/beheerder die binnen het bosbeheer worden ingezet zijn op de hoogte van de inhoud van deze standaard en werken in overeenstemming daarmee. Zij dienen voldoende gekwalificeerd te zijn en scholing te krijgen over het uitvoerende bosbeheer binnen het vakgebied. De maatregelen op het gebied van scholing worden gedocumenteerd.

7 UITVOERING

7.1 Criterium 1: Behoud en passende verbetering van het bosbestand en zijn bijdrage aan de wereldwijde koolstofkringloop

- 7.1.1 De beheerder van BBB houdt de hoeveelheid en diversiteit van bomen in stand. Dit wordt ook in het beheerplan opgenomen.
- a) BBB gebieden die na 31 december 2010 zijn aangeplant komen niet in aanmerking voor certificering tenzij het aan de voorwaarden voldoet die genoemd staan in 7.1.1 b) – h) in de bosstandaard.
 - b) Het omgevormde bos is gecompenseerd;
 - c) Tot stand is gekomen op basis van een besluitvormingsmechanisme waarbij **betrokken belanghebbenden** mogelijkheden hebben gehad om te participeren;
 - d) De omvorming is in overeenstemming met nationale wet- en regelgeving;
 - e) Het omgevormde bos niet groter is dan 5% van het bosgebied binnen het gecertificeerde areaal, binnen de certificeringcyclus van vijf jaar;
 - f) De omvorming heeft geen negatieve effecten op **ecologisch belangrijke bosgebieden**, belangrijke culturele en sociale plekken en beschermde gebieden;
 - g) De omvorming beschadigt geen gebieden met een significante hoge **koolstofopslag**;
 - h) De omvorming draagt op de lange termijn bij aan het beheer, de economie en sociale samenhang.
- 7.1.2 De in het beheerplan opgenomen houtoogstdoelstelling dient op middellange en lange termijn niet meer te zijn dan de bijgroei. Dit zal worden ondersteund door de jaarlijkse oogstniveaus in het beheerplan op te nemen.
- 7.1.3 Tijdens beheerwerkzaamheden worden klimaat positieve activiteiten, zoals de reductie van de uitstoot van broeikasgassen en het efficiënt omgaan met andere grondstoffen, bevorderd.
- 7.1.4 Omvorming van ecologisch belangrijke niet-bosgebieden naar BBB gebieden mag niet leiden tot ecologische achteruitgang.

7.2 Criterium 2: Behoud van de gezondheid en vitaliteit van het bosecosysteem

- 7.2.1 Gewasbeschermingsmiddelen en biociden mogen alleen onder de volgende voorwaarden beperkt worden toegepast:
- a) Kruiden en grassen worden niet met deze middelen bestreden.
 - b) Insecticiden worden niet gebruikt, tenzij dit om redenen van volksgezondheid noodzakelijk is.
 - c) Ongewenste houtige gewassen kunnen volgens de gebruiksvorschriften met deze middelen worden bestreden.
 - d) Er wordt enkel gebruik gemaakt van gewasbeschermingsmiddelen of biociden die zijn toegelaten door het Ctgb (www.ctgb-wageningen.nl). Het gebruik van pesticiden die in de klasse 1A en 1B van de World Health Organisation staan is niet toegestaan.
 - e) Als er pesticiden worden gebruikt moeten deze worden gedocumenteerd.
 - f) Pesticiden op basis van gechlloreerde koolwaterstoffen zijn niet toegestaan omdat ze niet biologisch afbreken en daardoor in de voedselketen terecht komen.
 - g) Deze werkzaamheden dienen volgens de Arbo catalogus Hoveniers en Groenvoorziening en de Arboret uitgevoerd te worden
- 7.2.2 Aanvulling met mineralen vindt alleen plaats op advies van een deskundige van een onafhankelijke onderzoeksinstituting. Dit wordt gedaan op basis van gebrek verschijnselen waarbij kan worden aangetoond dat de vitaliteit, van bij de groeiplaats behorende soorten, door externe invloeden is afgenomen, en dat het nodig is om door middel van toediening van mineralen de vitaliteit van de opstand te verbeteren. Mineralen kunnen niet worden gebruikt als alternatief voor natuurlijke bodemverrijking.
- 7.2.3 Bij de uitvoering van werkzaamheden dient schade aan de blijvende bomen, struiken en bodem zoveel mogelijk te worden voorkomen. Bij bouw-of grondwerkzaamheden binnen de kroonprojectie van een boom in een stedelijke omgeving kan daar bijvoorbeeld een Bomen Effect Analyse (BEA) voor worden uitgevoerd.
- 7.2.4 Er wordt enkel gewerkt met biologisch afbreekbare brandstoffen, oliën en smeermiddelen, voor zover het technisch mogelijk is. Niet biologisch afbreekbare brandstoffen worden verzameld, opgeslagen op daarvoor aangewezen plekken en verwijderd op een milieuvriendelijke wijze. Het weglekken van olie of brandstof tijdens beheerwerkzaamheden zal zo veel mogelijk worden voorkomen. Noodprocedures voor het minimaliseren van het risico van milieuschade door onopzettelijk weglekken zullen aanwezig zijn.
- 7.2.5 Het gebruik van vuur als beheermaatregel zal zich beperken tot gebieden waarin deze methode essentieel is om bepaalde

soorten of habitats te behouden. In deze gevallen zullen er duidelijke beheer doelen worden beschreven en zullen er voldoende veiligheidsmaatregelen worden getroffen.

7.3 **Criterium 3: Behoud en bevordering van de productieve functies van het bos, zowel voor hout- als niet-hout.**

- 7.3.1 In overeenstemming met de doelstellingen omschreven in het beheerplan wordt gestreefd naar behoud en bevordering van de productie en afzet van een brede verscheidenheid aan zowel hout- als niet-houtproducten en diensten.
- 7.3.2 Er vindt geen afvoer plaats van tak- en tophout, zijnde alle bovengrondse boomdelen met een diameter minder dan 8 centimeter aan het dikke eind. De afvoer van tak- en tophout is wel toegestaan binnen landschappelijke beplantingen, stedelijk gebied en op mineraalrijke bodems (dus niet op podzolgronden en kalkarme zandgronden) en om, in het beheerplan gemotiveerde, ecologische en/of cultuurhistorische redenen.
- 7.3.3 Strooisel en ondergrondse biomassa worden niet afgevoerd, behalve in het stedelijk gebied.
- 7.3.4 De oogstniveaus van (niet) hout producten zullen op de lange termijn haalbaar blijven.
- 7.3.5 Er dient een toereikend netwerk van werk- en uitsleppaden en ontsluitingswegen aanwezig te zijn.
- a) Spoorvorming en bodemcompressie moet zoveel mogelijk worden voorkomen door bijvoorbeeld:
- optimale planning zodat het aantal bewegingen over paden beperkt wordt.
 - onderbreking van de houtoogst als door weersomstandigheden een verhoogde kans op insporing optreedt.
 - stabilisatie van werk- en uitsleppaden door bedekking met tak- en tophout.
 - afstemming van de wieldruk op de actuele bodemcondities.
 - het benutten van alle technische mogelijkheden van de machines die bodemdruk en insporing beperken, bijvoorbeeld door het gebruik van tracks.
 - aanleg en onderhoud van wegdrainage.
- b) De onderlinge afstand van uitsleppaden is minimaal 20 meter. Wanneer dit om technische of ecologische redenen of redenen van bodembescherming gewenst is kan worden afgeweken van een schematisch netwerk van werk- en uitrijpaden.
- c) De infrastructuur dient zo ingericht te zijn, dat er zo min mogelijk schade wordt toegebracht aan **ecologisch belangrijke bosgebieden** en rekening wordt gehouden met (migratiepatronen van) beschermde soorten (Checklist

Zorgvuldig Bosbeheer uit de Gedragscode Bosbeheer) en cultuurhistorische elementen.

7.4 **Criterium 4: Behoud, bescherming en passende verbetering van de biodiversiteit in het boscysteem**

7.4.1 De eigenaar/beheerder zal **ecologisch belangrijke bosgebieden** identificeren, beschermen, beheren of afzetten.

7.4.2 Binnen economische randvoorwaarden wordt medewerking gegeven aan initiatieven die gericht zijn op het herstel, behoud of verbetering van bijzondere (bos)ecosystemen en/of populaties van bedreigde dier- en plantensoorten.

7.4.3 Wanneer de eigenaar/beheerder nieuwe bomen plant zal hij gebruik maken van soorten die uit de Nederlandse Rassenlijst Bomen. In stedelijke gebieden is het mogelijk af te wijken van de Nederlandse Rassenlijst Bomen wanneer dat geen risico vormt voor het inheemse ecosysteem. Genetisch gemanipuleerde organismen of plantmateriaal zal daarbij niet worden gebruikt.

7.4.4 In het **gecertificeerde areaal** hebben **inheemse** loofbomen en struiken een aandeel van ten minste 20% op basis van kroonprojectie of grondvlak. Indien dit aandeel nog niet is bereikt, wordt dit als doel in het beheerplan opgenomen met vermelding van een overgangperiode van 20 jaar. Als het huidige aandeel **inheemse** loofbomen meer dan 20% is zal dit zo mogelijk behouden blijven.

7.4.5 Bosaanplant, herbebossing en andere bosplant activiteiten die bijdragen aan het verbeteren en herstellen van ecologische verbindingzones zullen worden bevorderd.

7.4.6 De BBB beheerder streeft in stedelijke gebieden naar een 10-20-30 verdeling binnen het gecertificeerde eigendom. Daarbij mag maximaal 10% van het totale bomenbestand van dezelfde soort zijn, maximaal 20% van het totale bomenbestand van hetzelfde geslacht en maximaal 30% van het totale bomenbestand van dezelfde familie zijn. Indien dit aandeel nog niet is bereikt, wordt dit als doel in het beheerplan opgenomen met vermelding van een overgangperiode van 40 jaar. De huidige diversiteit in het bomenbestand zal worden behouden.

Het gecertificeerde eigendom in agrarisch of landschappelijk gebied bestaat voor ten minste 50% uit een gemend bos of beplanting. Indien dit aandeel nog niet is bereikt, wordt dit als doel in het beheerplan opgenomen met een overgangperiode van 40 jaar. Als de huidige menging boven de 50% zit zal dit zo mogelijk behouden blijven. Een uitzondering op het mengingsaandeel kan gemaakt worden voor lanen en bomenrijen.

- 7.4.7 Er wordt te allen tijde gewerkt met en volgens de Gedragscode Bosbeheer en/of de Gedragscode Beheer en Onderhoud Groenvoorzieningen.
- 7.4.8 In **ecologisch belangrijke bosgebieden** worden werkzaamheden uitgevoerd op een manier die in overeenstemming is met de aanwijzingen bij die bestemming.
- 7.4.9 Binnen het gecertificeerd areaal kan gebruik gemaakt worden van begrazing door vee zolang de groei van de al aanwezige bomen en daarmee het duurzaam voortbestaan niet in het geding is.
- 7.4.10 Er is per hectare gemiddeld 6m³ aan dikke, dode bomen aanwezig. Zo mogelijk zullen dit **inheemse bomen** zijn. Indien deze hoeveelheid nog niet is bereikt, wordt dit als doel in het beheerplan opgenomen met vermelding van een overgangperiode. Dit criterium is niet van toepassing als:
- a) het leidt tot veiligheidsproblemen voor bosbezoekers en/of verkeer;
 - b) het niet past bij de ontwikkelingsfase van het **bos** of er om andere redenen onvoldoende dikke bomen in het betreffende bosgedeelte aanwezig zijn.
- 7.4.11 Aanwezige holle bomen en horstbomen worden behouden, tenzij dit uit oogpunt van veiligheid niet mogelijk is.
- 7.4.12 Bomen binnen het **gecertificeerde areaal** zullen bij voorkeur niet tegelijkertijd geoogst worden. Dit zal worden opgenomen in het beheerplan.

7.5 Criterium 5 Behoud en passende verbetering van de beschermende functies van het bosbeheer, met name voor bodem en water

- 7.5.1 In opstanden waar gevaar is voor erosie wordt de wijze van oogst/verjonging hierop afgestemd.
- 7.5.2 In het **bos** gelegen natuurlijke waterlopen, vennen, beken en sprengen en hun oevers worden in kwaliteit en kwantiteit behouden dan wel hersteld. Eutrofiëring van genoemde wateren dient te worden voorkomen.
- 7.5.3 Het grondwatersysteem wordt beschermd, dan wel hersteld, voor zover dit binnen de invloedssfeer van de boseigenaar mogelijk is.
- 7.5.4 Bewerking van de bosbodem en het klepelen moet zo veel mogelijk beperkt blijven en dient zich te beperken tot de vegetatie en humuslaag.
- 7.5.5 Voor zover de eigenaar/beheerder hier invloed op heeft zal bij het aanleggen van wegen, bruggen en andere infrastructuur de bodem zo min mogelijk worden verstoord, zal er worden voorkomen dat er grond in de waterlopen terecht komt en zullen de natuurlijke functies en niveaus van de waterlopen en rivierbeddingen worden behouden. De juiste wegdrainage zal worden geïnstalleerd en onderhouden.
- 7.5.6 Weggooien van afval in het **bos** zal worden voorkomen.

7.6 Criterium 6 Behoud van de sociale, economische en culturele functies en omstandigheden

- 7.6.1 Het **bos** is opengesteld en minimaal te voet toegankelijk op de aanwezige paden en wegen voor recreatieve doeleinden. Ter bescherming van privacy en persoonlijke levenssfeer, bescherming van bijzondere planten, dieren of habitats en andere bijzondere elementen zoals archeologische monumenten, en voor de veiligheid van bezoekers en werknemers en ten behoeve van rustgebieden voor wild zijn beperkingen in de openstelling toegestaan.
- 7.6.2 Locaties en elementen met bijzondere archeologische, historische, culturele of spirituele waarde worden beschermd.
- 7.6.3 Relevante kennis en wetenschappelijke inzichten over het gebied met BBB die door derden wordt aangeboden, wordt ingebracht in de cyclus van monitoring en evaluatie (*bijlage 1*).
- 7.6.4 Bedrijven die worden ingezet om boomwerkzaamheden uit te voeren dienen aan de volgende voorwaarden te voldoen:
- De aannemer is op de hoogte van de inhoud van de standaard en werkt in overeenstemming daarmee.
 - Aannemers dienen Groenkeur gecertificeerd te zijn, of aan aantoonbaar gelijkwaardige eisen te voldoen (bijvoorbeeld ErBo).
 - Aannemers en onderaannemers werken conform de Arbowet, de Arbocatalogus Hoveniers en Groenvoorziening of gelijkwaardig.
- 7.6.5 Houders van gedocumenteerde eigendoms- en gebruiksrechten dienen bij de opstelling van het beheerplan te worden betrokken.
- 7.6.6 De eigenaar/beheerder staat open voor het bijdragen aan wetenschappelijke onderzoeken over het duurzaam beheren van bomen buiten het bos
- 7.6.7 De eigenaar/beheerder streeft naar een gezonde economische situatie, waarbij hij openstaat voor nieuwe markten en andere economische activiteiten.
- 7.6.8 De eigenaar/beheerder zal gebruiken van traditionele kennis en erkende werkwijzen voor agroforestry en het beheren van BBB. Het is aanbevolen deze kennis te delen.

8 EVALUATIE

Dit hoofdstuk is alleen van toepassing voor individuele certificaathouders. De implementatie voor een groepscertificaat staat in PCSN II, hoofdstuk 9.

8.1 Monitoren, meten, analyseren en evalueren

- 8.1.1 De eigenaar zal zijn beheer regelmatig controleren op het gebied van ecologische, sociale en economische effecten. De resultaten van deze controle vloeien terug in de planning.
- 8.1.2 De eigenaar zal de gezondheid van het gecertificeerde areaal regelmatig monitoren, met name op het gebied van biotische en abiotische factoren die de gezondheid en vitaliteit van het ecosysteem beïnvloeden. Denk hierbij aan plagen, ziektes, overbegrazing, vuur en schade veroorzaakt door milieu factoren, luchtvervuiling of beheer activiteiten.
- 8.1.3 Mits van toepassing zal de eigenaar het gebruik van niet-bos producten, zoals het verkopen van wild, reguleren, monitoren en controleren.
- 8.1.4 De eigenaar zal de arbeidsomstandigheden regelmatig monitoren en indien noodzakelijk aanpassen.

8.2 Interne audit

Doelen

- 8.2.1 De eigenaar organiseert minimaal eens per jaar een interne audit waarbij informatie zal worden verschaft of het beheer systeem:
Voldoet aan:
De eisen die de eigenaar stelt voor zijn **beheer systeem**
- a) De eisen van PCSN I
 - b) Op een effectieve manier wordt geïmplementeerd en beheerd

Organisatie van de interne audit

- 8.2.2 De eigenaar zal:
- a) Een auditprogramma uitvoeren waarin de frequentie, methoden, verantwoordelijkheden, planning en rapportage, het belang van interne processen en de resultaten van vorige audits worden meegenomen.
 - b) De auditcriteria en scope voor iedere audit bepalen
 - c) Auditoren selecteren die de audits zullen uitvoeren waarbij rekening zal worden gehouden met objectiviteit en onpartijdigheid
 - d) Verzekeren dat de resultaten van de audits worden gedeeld met het relevante management
 - e) Gedocumenteerde informatie van de auditresultaten bewaren als bewijs voor de implementatie van het auditprogramma

8.3 Management beoordeling

- 8.3.1 De eigenaar zal een jaarlijkse management beoordeling uitvoeren. Deze beoordeling bevat in ieder geval:
- a) De actiepunten van vorige management beoordelingen;
 - b) Veranderingen in interne of externe processen die relevant zijn voor het beheer systeem;
 - c) Informatie over de uitvoering van de eigenaar. Daarbij zullen in ieder geval trends worden meegenomen in:
 - Afwijkingen en oplossingen
 - De resultaten van monitoring
 - De resultaten van audits
 - d) Kansen voor continue verbetering
- 8.3.2 De resultaten van de management beoordeling bevatten beslissingen die continue verbeteringen en eventuele veranderingen van het beheer systeem mogelijk maken.
- 8.3.3 De eigenaar zal gedocumenteerde informatie bewaren om te kunnen bewijzen dat een management beoordeling is uitgevoerd.

9 VERBETERING

Dit hoofdstuk is alleen van toepassing voor individuele certificaathouders. De implementatie voor een groepscertificaat staat in PCSN II, hoofdstuk 10.

9.1 Afwijkingen en oplossingen

- 9.1.1 Als een afwijking wordt geconstateerd zal de eigenaar:
- a) Hierop reageren en, mits van toepassing
 - i. Actie ondernemen om de afwijking op te lossen
 - ii. Met de consequenties omgaan
 - b) Beoordelen of er acties nodig zijn om bepaalde oorzaken van de afwijking op te lossen zodat het niet opnieuw gebeurt. Dit doet de eigenaar door:
 - i. De afwijking te beoordelen
 - ii. Te bepalen wat de oorzaken van de afwijking zijn
 - iii. Te bepalen of er soortgelijke afwijkingen bestaan of kunnen ontstaan;
 - c) De effectiviteit van elke genomen correctieve actie beoordelen
 - d) Veranderingen in het **beheer systeem** doorvoeren als dat nodig is.
- 9.1.2 De acties die de eigenaar doorvoert om de afwijkingen op te lossen dienen passend te zijn.
- 9.1.3 De eigenaar zal gedocumenteerde informatie bewaren als bewijs van:
- a) De aard van de afwijking en de daardoor genomen acties
 - b) De resultaten van de oplossing

9.2 Continue verbetering

De toepasbaarheid, adequaatheid en effectiviteit van het **beheer systeem** en het duurzaam beheer van het **bos** en/ of de bomen zullen continue worden verbeterd.

BIJLAGE 1 BEHEERPLAN

Het **bos**beheer dient vastgelegd te zijn in een beheerplan voor **10 jaar**, waarin ook de visie voor de lange termijn is opgenomen. Deze richtlijn geeft aan wat de minimale inhoud van het beheerplan is, waarop door de certificeerder een kwaliteitstoets kan worden uitgevoerd.

Beheerplan

1. Beschrijving plangebied

Beschrijving van het huidige **bos** met in elk geval aandacht voor:

- a) kenschets **bos**
- b) boomsoortensamenstelling
- c) voorraad en bijgroei
- d) vitaliteit (*bijv. ziektes, plagen, schade door begrazing, weer en werkzaamheden*)
- e) **bos**structuur en menging
- f) dood hout
- g) ecologisch waardevolle elementen
- h) gebieden/gebiedsdelen die aangewezen zijn voor de realisatie van Europese, nationale, provinciale of gemeentelijke natuurdoelen.
- i) de eventuele aanwezigheid van plekken die van historisch archeologisch, cultureel of spiritueel belang zijn
- j) de mate van openstelling

2. Doelstelling

Beschrijving van de beheerdoelen gericht op de instandhouding en verbetering van de economische, ecologische en sociale functie van het **bos**. In elk geval komen de volgende onderwerpen aan bod:

- a) de doelen betreffende houtvoorraad en -productie, natuur en recreatie
 - b) de gewenste **bos**samenstelling waarbij aandacht is voor variatie in soorten, menging, leeftijdsopbouw en structuur op ecosysteem- en soortniveau. (*Verwijzen naar Natuurtypen SNL is voldoende*)
 - c) Jaarlijkse oogstniveau
- c) de **bos**producten (hout en niet-hout)
- d) staande houtvoorraad, minimale en maximale oogst
- e) de verbetering van de biodiversiteit
- f) infrastructuur

3. Beheermaatregelen

Beschrijving van de maatregelen die genomen worden om de doelen te bereiken. Daarbij is er aandacht voor:

- a) oogst
- b) verjonging
- c) beheer van ongewenste soorten en/of het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen en biociden
- d) maatregelen ter verbetering van de biodiversiteit

- e) het bereiken van veilig werken d.m.v. bijvoorbeeld scholing
- f) resultaten van recent relevant wetenschappelijk onderzoek*
- g) risico's voor schade aan derden, bijvoorbeeld door een Visual Tree Assessment
- h) landschappelijke waarden

4. Beheerplanning

De beheerplanning geeft een overzicht weer van welke maatregelen wanneer zullen worden uitgevoerd.

5. Bijlagen van het beheerplan

Een aantal (kaart)bijlagen behoort tot het beheerplan:

- a) Eigendomsregistratie (eigendomsbewijs en/of uittreksel kadastrale gegevens)
- b) kaart(en) met bijzondere elementen zoals locaties die vanwege ecologie, archeologie, historische-, culturele-, spirituele betekenis van belang zijn
- c) kaart(en) met begrenzing van gebieden die vallen onder (inter)nationale en provinciale natuurdoelen
- d) kaart(en) met daarop aangegeven de infrastructuur en de waterlopen, vennen en beken.
- e) Maatregelen voor veilig werken

6. Monitoring en Evaluatie

Monitoring vindt plaats op alle elementen behalve onderdeel 5. Bijlagen van het beheerplan

Iedere 10 jaar wordt het beheerplan geëvalueerd & geactualiseerd.

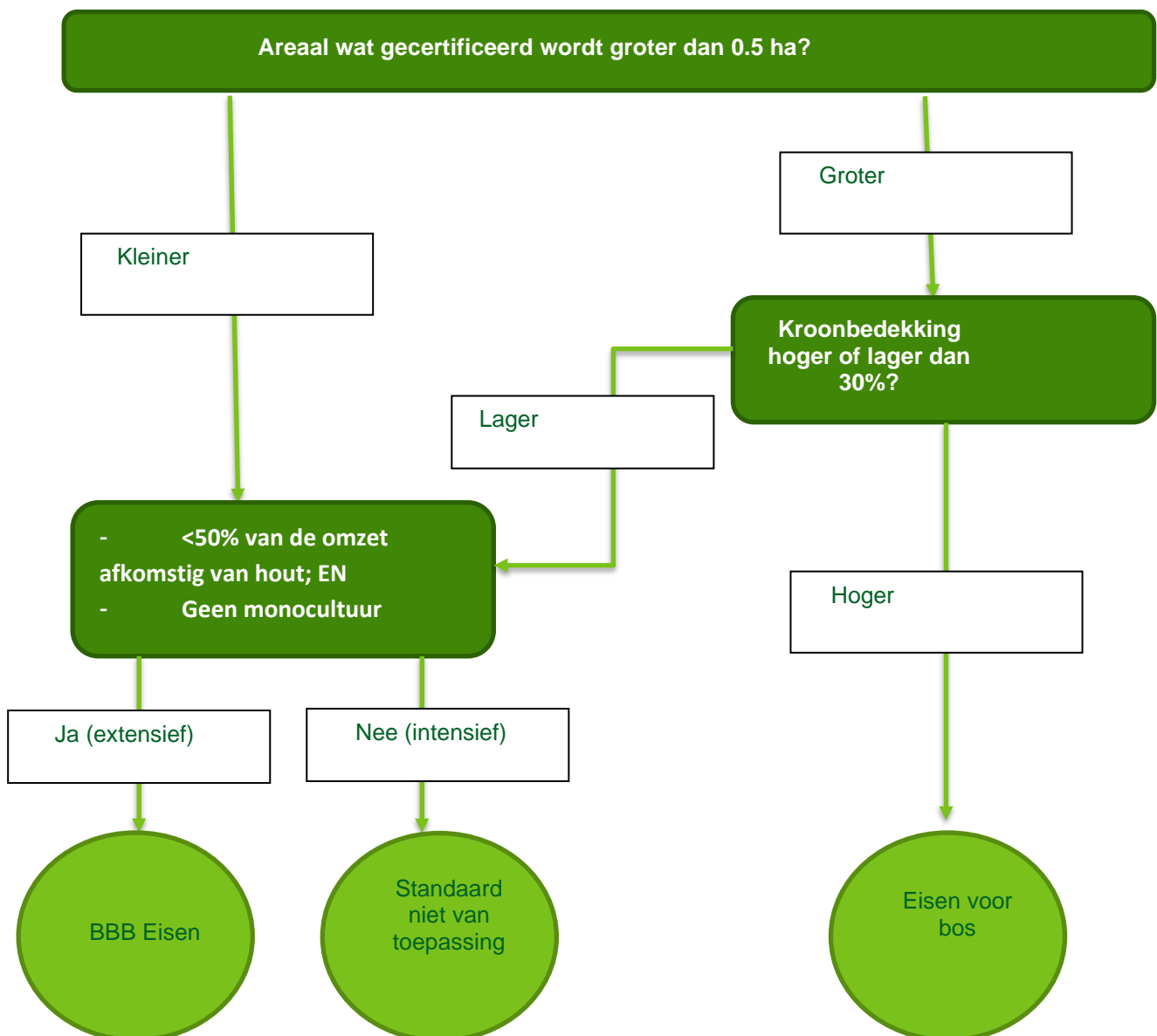
Tussentijdse evaluatie vindt plaats na catastrofes (storm, brand, ziekte, plaag)

BIJLAGE 2 INTERPRETATIE VOOR BOMEN BUITEN HET BOS (BBB)

Bomen Buiten het Bos zijn in vier categorieën ingedeeld: binnen de bebouwde kom en buitengebied, en voor beide wordt onderscheid gemaakt in intensief en extensief gebruik. Om te bepalen of het areaal binnen de bebouwde kom valt wordt gekeken of het binnen de door de gemeente vastgestelde grenzen van de bebouwde kom valt. Zo niet, dan valt het onder buitengebied.

Om te bepalen welke eisen op het te certificeren areaal van toepassing zijn dient onderstaand schema doorlopen te worden. Daarbij dient het gehele areaal te worden betrokken: zo neemt een gemeente de gehele gemeentegrens om bijvoorbeeld te bepalen of de kroonbedekking van hun lanen hoger of lager is dan 30% van het gehele areaal en neemt een boer zijn gehele akker mee en niet alleen de bomenlaan. Mocht een te certificeren areaal groter zijn dan een 0.5 ha en een hogere kroonbedekking dan 30% hebben, dan is de bosstandaard van toepassing.

Met de omzet wordt de jaarlijkse omzet in Euro's bedoelt en ook de verkoop van hele bomen (bijvoorbeeld als kerstbomen) geldt als omzet van hout.

Zoals uit het schema blijkt is certificering van Bomen Buiten het Bos alleen mogelijk op gebieden die onder extensief gebruik vallen. In andere gevallen (bijvoorbeeld kleinschalige kerstbomenplantages) is de standaard niet van toepassing.

Voor het certificeren van bomen buiten het bos worden in principe dezelfde criteria gehanteerd als voor bos. Omdat dit niet in alle gevallen praktisch uitvoerbaar is worden in deze bijlage alle criteria genoemd die voor BBB afwijken of niet van toepassing zijn. In bepaalde gevallen geldt voor BBB nog een extra criterium.

BIJLAGE 3 AFKORTINGEN

CAO	Collectieve arbeidsovereenkomst
Ctgb biociden	College voor de toelating van gewasbeschermingsmiddelen en biociden
PEFC Schemes	Programme for the Endorsement of Forest Certification

PEFC

PEFC/30-01-01

Samen voor onze
bomen en bossen

pefc.nl